

INFORMÁCIA PRE VEREJNOSŤ

Okresný úrad Prešov v súlade s § 14, ods. 1 písm. r) a § 15a zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 42/1994 Z. z. o civilnej ochrane obyvateľstva v znení neskorších predpisov zverejňuje informácie o zdrojoch ohrozenia, rozsahu ohrozenia, následkoch na postihnutom území, o spôsobe varovania obyvateľstva a záchranných prácach, úlohách a opatreniach a podrobnostiach o tom, kde sa dajú získať ďalšie informácie súvisiace s plánom ochrany v rámci územného obvodu Okresného úradu Prešov.

1. Informácie o zdrojoch ohrozenia

Objekty nakladajúce s nebezpečnými látkami (ďalej len „NL“)

Vzhľadom na hospodársku charakteristiku obvodu Prešov a rozšírený najmä potravinársky priemysel sú z hľadiska skladovaného množstva, ktoré môže spôsobiť potencionálne ohrozenie obyvateľstva pri vzniku mimoriadnej udalosti spojenej s únikom NL, najrozšírenejšie tieto nebezpečné látky: amoniak (NH_3), chlór (Cl_2), a pohonné hmoty (automobilový benzín a nafta).

Tabuľka č.1

Okres	Zdroj ohrozenia / Obec	Nebezpečná látka	Oblasť ohrozenia – polomer v metroch (určená prevádzkovateľom)	Poznámka
Prešov	Plzeňský Prazdroj Slovensko, a.s. Veľký Šariš	amoniak	422 m	
	Zimný štadión ICE ARENA Prešov	amoniak	110 m	
	KEN-EX, spol. s r.o. Zimný štadión PWG Aréna Prešov	amoniak	117m	
	Slovnaft, a.s. Bratislava, Terminál Kapušany	pohonné hmoty	623 m	
	VVS, a.s. Košice, závod Prešov ČS Šariš hrad Veľký Šariš	chlór	379 m	oblasť ohrozenia nezasahuje zastavané územie
	VVS, a.s. Košice, závod Prešov PK Dúbrava Prešov	chlór	305 m	

1.2. Povodne

Vychádzajúc z analýzy územia územného obvodu Prešov z hľadiska vzniku možných mimoriadnych udalostí predstavujú povodne významné riziko ohrozenia obyvateľstva a majetku. Povodne najčastejšie ohrozujú obyvateľov obcí v povodí vodných tokov Torysa, Sekčov, Malá Svinka, Veľká Svinka a Svinka a ich prítokov. Povodne však môžu spôsobiť aj náhle príválové dažde, resp. dlhodobé zrážky, kedy povodňou môže byť potencionálne postihnutá každá obec.

1.3. Zosuvy pôdy

Ďalším potencionálnym zdrojom ohrozenia sú zosuvy pôdy s následkami najmä na majetku. Oblasť severného Slovenska a čiastočne aj územný obvod Prešov predstavuje flyšové pásmo, charakteristické častým výskytom svahových deformácií, ktoré sú v poslednom období úzko spojené s intenzívnou povodňovou činnosťou v hodnotenej oblasti.

1.4. Preprava nebezpečných látok

Preprava nebezpečných látok sa realizuje po cestných komunikáciách a po železnici.

Hlavné trasy prepravy nebezpečných látok po cestných komunikáciách v obvode Prešov sú:

- ⇒ cesta I/18 smer Široké – Prešov – Hanušovce nad Topľou
najčastejšie prepravované nebezpečné látky: etylén, chlór, etylacetát, pohonné hmoty
- ⇒ cesta II/68 smer Košice – Prešov – Sabinov – Lipany
najčastejšie prepravované nebezpečné látky: etylén, pohonné hmoty

Hlavné trasy prepravy nebezpečných látok po železnici v obvode Prešov sú:

- ⇒ Plaveč – Lipany – Sabinov – Prešov – Košice
najčastejšie prepravované nebezpečné látky: metanol, kyselina sírová, etylénoxid, hydroxid sodný, chlór, kyselina dusičná, amoniak
- ⇒ Prešov – Hanušovce n/Topľou
najčastejšie prepravované nebezpečné látky: hydroxid sodný, amoniak, chlór, acetaldehyd, kyselina sírová

1.5. Víchrice (veterné smršte)

Veterné smršte a silné vetry postihujú predovšetkým horské hrebene. Veterné smršte sa však môžu vyskytnúť, v závislosti od počasia, v ktorejkoľvek lokalite okresu Prešov. Posledné veterné smršte postihli obec Malý Šariš v roku 2012 a mesto Prešov v roku 2014 a 2017, pričom vznikli materiálne škody na rodinných domoch a mestskej zeleni.

1.6. Snehové kalamity

Vývoj počasia, hlavne v zimnom období vytváraný nadmerným intenzívnym snežením spojený so silným vetrom môže spôsobovať na území obvodu Prešov snehové kalamity, ktoré majú za následok neprejazdnosť ciest predovšetkým II. a III. triedy. Takéto mimoriadna udalosť spôsobuje problémy s dopravou a hlavne so zásobovaním obcí, prípadne poskytovaním neodkladnej zdravotníckej pomoci. Kalamitné oblasti, vychádzajú z rokov 1999 a 2000 kedy snehová kalamita vážne postihla územný obvod Prešov, predstavujú v okrese Prešov obce Ondrašovce, Záborské, Geraltov, Zlatá Baňa, Chmeľov a úseky ciest Červenica pri Prešove – Tuhriňa – Lesiček.

V roku 2013a 2014 spôsobila snehová kalamita v meste Prešov problémy s dopravou a škody na mestskej zeleni.

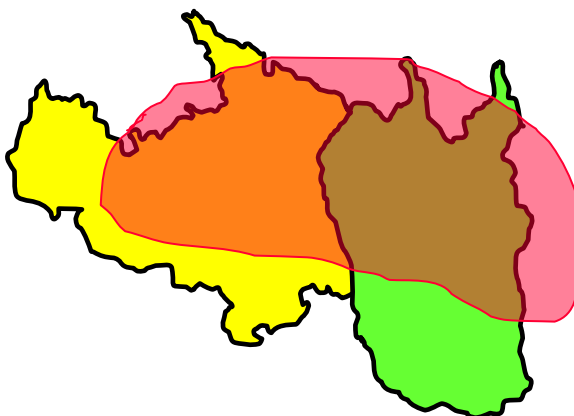
1.7. Zemetrasenia

Väčšia časť okresu Prešov leží v pásme 7 stupňa medzinárodnej stupnice MSK-64. Takmer celý okres Sabinov leží v pásme 6. stupňa medzinárodnej stupnice MSK-64.

6. stupeň MSK- 64 predstavuje silné zemetrasenie pozorované aj mimo budov. Hýbe sa nábytok, rozbijajú sa poháre, padajú komíny. Škody sú na tehlových stavbách pri zosuvoch pôdy, niekedy sa pozoruje zmena výšky spodnej vody.

7. stupeň znamená veľmi silné zemetrasenie citeľné aj v idúcich autách. Väčšina ľudí vybieha z budov, zvonía veľké zvony. Ojedinelé škody sú aj na železobetónových budovách, na voľnej hladine vody sa tvoria vlny.

Naposledy zaznamenané zemetrasenie je z októbra 2023 s epicentrom v obci Ďapalovce v okrese Vranov nad Topľou, pričom najviac postihnuté boli okresy Vranov nad Topľou, Humenné a Stropkov. Menšie otrasy bez vážnejších poškodení budov boli zaznamenané aj v okresoch, Bardejov, Prešov, Svidník, Medzilaborce a Snina.

1.8. Epidémie a epizoócie

Zvýšené riziko epidémii v okresoch Prešov a Sabinov predstavujú najmä **kliešťová encefalitída** Dulova Ves, Kokošovce, Kapušany, Slánske vrchy, Zlatá Baňa, Miklušovce, **vírusová hepatitída typu A (žltáčka)** – rómske osady Jarovnice, Chminianske Jakubovany **a lýmská borelióza** – Kanaš, Cemjata, Proč, Kvačany, Chminianska Nová Ves, Hrabkov, Záborské, Červenica, Veľký Šariš.

Priestory zvýšeného **epizootického ohrozenia** predstavujú poľnohospodárske družstvá, bitúnky a podniky zamerané na spracovanie mäsa a mäsových výrobkov, resp. podniky na spracovanie mliečnych výrobkov.

1.9. Terorizmus

Potenciálne riziko v dnešnej dobe predstavuje doručovanie podozrivých zásielok, balíkov s obsahom nebezpečnej látky, ktoré môžu ohroziť život a zdravie. Uvedené riziká ohrozenia boli najviac zaznamenané po roku 2011. Uvedené riziko sa týka najmä doručovania zásielok pre verejné inštitúcie, ale boli zaznamenané aj prípady doručenia fyzickým osobám. Od roku 2017 je v okrese Prešov zaznamenaných viacero hlásení o uložení výbušného nástražného systému najmä v objektoch súdov, prokuratúry ale aj polície. V roku 2024 v máji boli zaznamenané hromadné oznámenia o uložení nástražných výbušných systémov na školách.

Vo všeobecnosti môže byť hrozba terorizmu realizovaná najmä v priestoroch veľkého sústredenia osôb.

2. Informácie o možnom rozsahu mimoriadnej udalosti a následkov na postihnutom území

2.1. Objekty nakladajúce s nebezpečnými látkami

Informácie o možnom rozsahu mimoriadnej udalosti, t.j. o veľkosti oblasti ohrozenia, ktorú vyhodnocuje a určuje prevádzkovateľ okolo objektu nakladajúceho s chemickou nebezpečnou látkou v súlade s vyhláškou MV SR č. 533/2006 Z.z. o podrobnostiach o ochrane obyvateľstva pred účinkami nebezpečných látok, sú špecifikované v tabuľke č. 1.

V prípade vzniku mimoriadnej udalosti spojenej s únikom nebezpečnej látky vo vyššie uvedených oblastiach ohrozenia môže dôjsť u nechránených osôb (bez použitia ochranných prostriedkov) k poškodeniu zdravia.

V prípade vzniku mimoriadnej udalosti spojenej s únikom motorového benzínu v spoločnosti Slovnaft, a.s. terminál Kapušany, resp. pri explózii motorového benzínu, môže tlaková vlná narušiť statiku blízkych budov a následne spôsobiť zranenie nechránených osôb napr. letiacimi úlomkami skla z rozbitých okenných tabuľ.

2.2. Povodne

Oblasť ohrozenia povodňami je stanovená pre vybrané vodné toky formou zátopového územia vyhodnoteného správcom vodného toku na 50 - ročnú príp. 100 - ročnú vodu. Vznik mimoriadnej udalosti v dôsledku povodní predstavuje v závislosti od rozsahu povodne predovšetkým riziko veľkých majetkových škôd a v prípade nerešpektovania pokynov organov štátnej správy ochrany pred povodňami aj riziko ohrozenia zdravia a života. Mapy povodňového ohrozenia a mapy povodňového rizika sú publikované na webovej stránke Ministerstva životného prostredia <http://mpomprsr.svp.sk/Default.aspx?zoom=2&lat=6256101.0835661&lon2339958.0495302&mp:layers=Ortofotomapa> alebo na webe SVP, š.p. <http://mpompr.svp.sk/>

2.3. Zosuvy pôdy

Vychádzajúc z plnenia štátnej úlohy inžiniersko - geologického mapovania svahových deformácií v najohrozenejších územiach flyšového pásma, nasledujúci prehľad vymedzuje dotknuté územie v rámci Prešovského kraja.

Prehľad obcí potenciálne ohrozených možnými svahovými deformáciami:

Okres Prešov

Hermanovce, Bertotovce, Chminianska nová Ves, Svinia, Lažany, Medzany, Župčany, Veľký Šariš, Gregorovce, Terňa, Mošurov, Geraltov, Malý Slivník, Veľký Slivník, Demjata, Tulčík, Podhorany, Šarišská Trstená, Proč, Pušovce, Chmeľov, Čelovce, Chmeľovec, Nemcovce, Šarišská Poruba, Okružná, Lada, Trnkov, Kapušany, Fintice, Prešov, Ľubotice.

Rozsah následkov pri vzniku svahových deformácií nemožno vopred určiť. Následky vo veľkej miere závisia od miesta vzniku zosuvu, t.j. či je zosuvom ohrozený intravilán alebo extravilán obce. V prípade zosuvov v intraviláne obcí, kedy sú potenciálne najčastejšie ohrozené obytné zóny môže dôjsť k značným materiálnym škodám na nehnuteľnostiach. Rozsahom najväčšie zosuvy pôdy boli

zaznamenané v rokoch 2010 v obci Kapušany a v meste Prešov v lokalitách Pod Wiliec Hôrkou a Horárska ul.

Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky plní štátnu úlohu „Inžiniersko-geologické mapovanie svahových deformácií v najohrozenejších územiach flyšového pásma.“ Cieľom tejto úlohy, ktorá je realizovaná v oblasti severovýchodnej časti Slovenska je zostavenie účelových inžiniersko-geologických máp, zameraných na zhodnotenie zosuvného a povodňového rizika s návrhom potrebných opatrení na ich elimináciu.

2.4. Preprava nebezpečných látok

Vzhľadom k skutočnosti, že po cestných komunikáciách a železnici sa prepravujú rôzne nebezpečné látky v rozličných množstvách, nie je možné pri preprave nebezpečných látok jednoznačne vopred vymedziť oblasť ohrozenia ako v prípade stacionárnych objektov nakladajúcich s nebezpečnými látkami. V prípade mimoriadnej udalosti počas prepravy nebezpečnej látky sa oblasť ohrozenia určuje operatívne podľa skutočnej situácie v závislosti od množstva a druhu uniknutej nebezpečnej látky, meteorologickej situácie, doby úniku a výsledkov monitorovania.

Vychádzajúc z § 7 ods. 2 písm. b) vyhlášky MV SR č. 533/2006 Z.z. o ochrane obyvateľstva pred účinkami nebezpečných látok v znení neskorších predpisov, ak pri preprave nebezpečných látok nie je známy druh nebezpečnej látky na účely okamžitého zásahu sa za bezpečný priestor, v ktorom sa výskyt nebezpečnej látky nepredpokladá, považuje priestor vzdialený najmenej 100 metrov od miesta výskytu nebezpečnej látky.

Posledne zaznamenaná mimoriadna udalosť v súvislosti s únikom nebezpečných látok je z apríla 2023, kedy na čerpacej stanici Slovnaft na diaľnici D1 z Prešova do Košíc pri obci Janovík došlo k úniku CL z Ukrajinského kamióna, kde zasahovali všetky zložky IZS vrátane KCHL Jasov.

2.5. Terorizmus

Potenciálnymi priestormi ohrozenia terorizmom sú priestory s veľkým sústredením osôb ako sú nákupné centrá, obchodné reťazce, divadlá, kiná, športové haly a štadióny ale aj autobusové a železničné stanice ale aj verejné priestory v rámci rôznych kultúrnych, spoločenských a športových akcií. Rozsah ohrozenia nie možné vopred definovať vzhľadom na potenciálne ohrozenie či už použitia nebezpečných látok, ale nástražných výbušných systémov.

3. Nebezpečné vlastnosti a označenie látok, ktoré môžu spôsobiť mimoriadnu udalosť

AMONIAK

➤	sumárny vzorec	NH ₃
➤	UN kód (identifikačné číslo látky)	1005
➤	Kemlerov kód (identifikačné číslo nebezpečia)	268

Základná charakteristika

Pri bežnom tlaku a teplote je amoniak toxický, bezfarebný plyn (teplota varu za normálnych podmienok je -33,5°C) s charakteristickým prenikavým, ostrým, silne dráždivým zápachom. Amoniak je zásaditá žieravina, v kvapalnej forme pôsobí leptavo. Vďaka svojej hustote 0,771 kg.m⁻³ je zhruba o polovicu ľahší ako vzduch. Skladuje sa skvapalnený pod tlakom. Je veľmi dobre rozpustný vo vode, s kyselinami reaguje za vzniku amónnych solí. Má silné korozívne účinky voči kovom, hlavne voči zliatinám medi.

Dopady na zdravie človeka, riziká

Vo všeobecnosti možno amoniak charakterizovať ako látku toxickú, ktorá však vďaka svojmu prenikavému zápachu, upozorňujúcemu včas na svoju prítomnosť, väčšinou nepredstavuje výrazné riziko pre človeka.

Krátkodobá expozícia amoniaku môže dráždiť aj popáliť kožu a oči s rizikom trvalých následkov. Môže spôsobiť podráždenie nosnej sliznice, úst, hltana, spôsobuje kašeľ a dýchacie problémy. Expozícia s vyššími koncentráciami amoniaku môže spôsobiť aj zavodenie pľúc (edém) a vážne dýchacie problémy. Pri koncentrácii vyššej než 0,5 % obj. (asi 3,5 g.m⁻³) je i krátkodobá expozícia smrteľná. Pri styku so skvapalneným amoniakom vznikajú ťažké omrzliny. Koncentrácia 0,25% obj. pár vo vzduchu je nebezpečná pri vdychovaní po dobu 30 min.

Dopady z hľadiska životného prostredia

Vo vzťahu k životnému prostrediu ide o látku nebezpečnú. Amoniak je veľmi toxický pre vodné organizmy (predovšetkým ryby), pričom zohráva významnú rolu jeho veľmi dobrá rozpustnosť vo vode. Môže meniť pH - hodnotu ekologických systémov, spôsobuje okysľovanie pôd a podporuje eutrofizáciu vôd (premnoženie rias a siníc).

CHLÓR

➤	sumárny vzorec	Cl ₂
➤	UN kód (identifikačné číslo látky)	1017
➤	Kemlerov kód (identifikačné číslo nebezpečenstva)	268

Základná charakteristika

Je to žltozelený, nehorľavý plyn štipľavého zápachu, 2,5-krát ťažší ako vzduch, jedovatý a žieravý. Pri styku s vlhkým vzduchom tvorí hmlu (reaguje s vodnou parou). V kvapalnom skupenstve má oranžovožltú farbu. Zlučuje sa s takmer všetkými prvkami, prudko reaguje s organickými látkami.

Dopady na zdravie človeka, riziká

Chlór je nebezpečná, jedovatá látka s vysokými dráždivými a dusivými účinkami. Pri vdychovaní dráždi oči, dýchacie cesty a pokožku. Nadýchanie plynu spôsobuje ťažké podráždenie dýchacích ciest a pľúc, bolesti v hrdle, kašeľ, dýchavičnosť, dusenie, nutkanie na zvracanie, opuch hrtana a pľúc, bolesť hrudníka a pľúcny edém, ktorý sa môže prejaviť s oneskorením dvoch dní. Kontakt s kvapalinou spôsobuje začervenanie kože (tvorba pľuzgierov, popáleniny), pri dlhodobej práci môže dochádzať k uhrovnosti (chlórové akné). Krátkodobý účinok: koncentrácia 0,1 % počas 10 minút pôsobí smrteľne.

Dopady z hľadiska životného prostredia

Jedovatá látka, nebezpečná pre životné prostredie. Chlór je veľmi jedovatý pre vodné organizmy. Pri väčších únikoch látky je, vzhľadom na jeho hustotu, potrebné zabrániť natečeniu média do kanalizácie, vodných tokov a vodných nádrží.

AUTOMOBILOVÝ BENZÍN

➤	UN kód (identifikačné číslo látky)	1203
➤	Kemlerov kód (identifikačné číslo nebezpečia)	33

Základná charakteristika

Bezfarebná až bledožltá prchavá a mimoriadne horľavá kvapalina s typickým benzínovým zápachom. Pary benzínu so vzduchom tvoria výbušnú zmes.

Dopady na zdravie človeka, riziká

Benzín je škodlivý pri vdychnutí, pri kontakte s pokožkou a po požití. Príznaky a symptómy: podráždenie kože (pocit pálenia, sčervenania, opuch, odmastenie pokožky sprevádzané dermatologickými zmenami), podráždenie očí (sčervenanie a pocit rezania), podráždenie dýchacích orgánov (kašeľ, sípavé dýchanie, ťažkosti pri dýchaní, krátky dych), zvýšená teplota. Dýchacie problémy môžu pretrvávať niekoľko hodín po expozícii. Má narkotické účinky, vdychovanie vysokých koncentrácií výparov môže pôsobiť na centrálnu nervovú sústavu a prejaviť sa stratou orientácie, bolesťou hlavy, nevoľnosťou. Dlhodobé vdychovanie môže spôsobiť bezvedomie a smrť. Dopady na krvotvorbu: anémia, znížená imunita. Dopady na periférnu nervovú sústavu: nestála chôdza, slabosť svalov. Dopady na sluchové orgány: dočasne slabší sluch, hučanie v ušiach.

Dopady z hľadiska životného prostredia

Benzín je toxický pre vodné organizmy. Vo vode slabo rozpustný, môže spôsobiť dlhodobé nepriaznivé účinky vo vodnom prostredí.

Hepatitída typu A

je infekčná choroba spôsobená vírusom hepatitídy typu A. Hlavným symptómom je akútny zápal pečene (hepatitída). Hepatitída typu A nikdy neprebíha chronicky a lieči sa väčšinou spontánne bez závažných komplikácií. Prenáša sa kontaminovanou vodou alebo potravinami (napr. mušľami) a v našich zemepisných šírkach sa vyskytuje väčšinou ako importované ochorenie po pobyte v rizikových oblastiach. Očkovanie je v súčasnosti najlepšou ochranou proti hepatitíde typu A.

Vírus hepatitídy typu A (HAV) je neobalený jedno(+)-vláknový RNA vírus, jediný zástupca rodu Hepatovirus čeľade Picornaviridae. Je najrozšírenejšou príčinou akútnej vírusovej hepatitídy na celom svete. Tento vírus sa v krajinách s vysokým hygienickým štandardom vyskytuje len zriedka. Vírus je veľmi odolný voči vysokým teplotám, kyslým a zásaditým látkam (napr. mydlám a iným čistiacim prostriedkom).

K prenosu vírusu hepatitídy typu A dochádza fekálno-orálne (napr. stolicou/močom, rukami, ústami) kontaktnou alebo priamou infekciou. V krajinách s dobrým hygienickým štandardom sú nositeľmi vírusu predovšetkým deti predškolského a školského veku, u ktorých infekcia prebieha väčšinou bez symptómov. To znamená, že sa vírusy môžu prenášať tak priamym kontaktom, ako aj kontaminovanou pitnou vodou, šťavami alebo nedostatočne uvarenými potravinami. Zvýšené riziko predstavuje zelenina hnojená organickými hnojivami (napr. šaláty) alebo aj plody mora (napr. mušle). V niektorých druhoch mušlí môže HAV zotrvať niekoľko mesiacov.

Možným spôsobom prevencie je očkovanie, ktoré sa odporúča pri cestách do rizikových oblastí (

Lymska Borelióza

Lymská choroba patrí k zoonózam – infekciám prirodzene prenosným medzi zvieratami a ľuďmi. Spôsobuje ju špecifický druh baktérií s latinským názvom *Borrelia burgdorferi*. Ide o spirochétu charakteristickým tvarom dlhej štíhlejšpirály. Názov ochorenia je odvodený od rodového mena baktérie a názvu mesta, kde bola choroba prvýkrát identifikovaná - Old Lyme, malé mestečko na východnom pobreží USA.

Na človeka sa prenáša infikovaným kliešťom rodu *Ixodes*. Choroba sa vyskytuje v Severnej Amerike, Európe a Ázii. Prejavuje sa ako zápalové ochorenie postihujúce naraz viacero orgánov.

Infekčný cyklus *Borrelia burgdorferi* zahŕňa kolonizáciu, infekciu kliešťa a prenos na široké spektrum cicavcov vrátane človeka. Prenos infekcie sa uskutočňuje prostredníctvom slín počas cicania na zvieracom hostiteľovi, **resp.** človeku. Kliešte majú tri životné štádiá: larvu, nymfu a dospelého jedinca, pričom každé z nich sa nakrmi krvou iba raz.

Prejavy ochorenia sú rôznorodé. Medzi hlavné prejavy ochorenia patrí postihnutie kože, neurologické prejavy, postihnutie srdca, svalov a kostí.

Návrhy na antibiotickú prevenciu podávanú po viac ako 24 hodinách od prisatia kliešťa nie sú odôvodnené. Vakcína proti lymskej chorobe v súčasnosti v Slovenskej republike nie je dostupná.

Jedinou formou obmedzenia infekcie je dôkladná ochrana pred prisatím kliešťa. Obzvlášť dôležitá je táto ochrana v endemických oblastiach, kde je nutné zachovať určitý režim, ktorý obmedzuje pohyb na exponovaných miestach.

V praxi to znamená vyhýbať sa porastom na okraji najmä listnatých lesov, krovinám, byť starostlivo chránený vhodným oblečením (optimálne sú svetlé farby) s minimom nekrytých častí tela. Zanedbateľné nie je použitie repelentov, ktorými je vhodné napustiť hlavne ponožky, nohavice a ďalšie časti odevu.

Samozrejmosťou súčasťou tejto ochrany je dôsledná prehliadka tela po návrate z pobytu vonku a to najmä pri umývaní.

Kliešťová encefalitída

Čo to vlastne kliešťová encefalitída je? Zápal mozgu a mozgových blán spôsobený vírusmi, ktoré kliešte prenášajú. Pre výskyt tohto ochorenia je typická sezónnosť, súvisiaca s cyklom aktivity kliešťov. Ide o obdobie od apríla až do konca októbra.

Nie každý kliešť je však prenášačom vírusov. V niektorých oblastiach je veľké množstvo infikovaných kliešťov, v iných sú nakazené ojedinele alebo vôbec nie. Pokiaľ má kliešť v sebe vírus a vy nie ste očkovaní, môžete ťažko ochoriť, pretože doposiaľ nemáte protilátky proti vírusom prenášaným kliešťami.

Choroba

Prvé štádium choroby začína najčastejšie za 1 až 14 dní po prisatí kliešťa. Priebeh je podobný chrípke. Po 1 až 20 dňoch, kedy je pacient takmer bez príznakov, môže nasledovať druhé štádium, ktorého priebeh býva podstatne závažnejší, pretože vírusy po masívnom pomnožení môžu preniknúť do centrálnej nervovej sústavy, kde poškodzujú nervové bunky.

Prejavuje sa to silnými bolesťami hlavy, vracaním, vysokými horúčkami, poruchami vedomia. Kliešťový zápal mozgu alebo mozgových blán môže mať i trvalé následky, ako sú obrny, chronické bolesti hlavy, poruchy koncentrácie, znížená výkonnosť, depresia.

Priebeh choroby

Inkubačná doba: trvanie 2-28 dní

1. **fáza choroby:** trvanie 1-28 dní, chrípke podobné príznaky: horúčka, únava, bolesti hlavy, drieku a končatín, katarálne prejavy, žalúdočné a črevné ťažkosti, celková nevoľnosť, nechutenstvo, nutkanie na zvracanie. Bezpríznakové obdobie: trvanie: 1-20 dní.

2. **fáza choroby:** vysoká horúčka, bolesti hlavy, vracanie, stuhlosť šije, zriedkavejšie poruchy vedomia, obrny, svetloplachosť, depresia a iné.

Výskyt:

Kliešte sa vyskytujú predovšetkým v tráve a v nízkych porastoch. Zachytávajú sa na stebľoch trávy a na spodnej strane listov, preto ich nevidíme. Nesprávny názor je, že kliešte visia zo stromov a na svoju obeť padajú. Kliešte sa pri pohybe po týchto miestach prichytia na telo alebo odev a odtiaľ sa potom nebadane rozlezu do zákolenných jamôk, medzi stehná, do podpazušných jamôk alebo pod prsníky.

Liečba tohto ochorenia nie je doposiaľ známa. Jediný spôsob, ako sa chrániť pred týmto ochorením, je očkovanie. Očkovacia látka obsahuje usmrtené vírusy, ktoré už nemajú schopnosť sa rozmnožovať. Po podaní týchto inaktivovaných vírusov do ľudského tela v rámci očkovania začne vlastný imunitný systém očkovaného človeka vytvárať obranné látky ako pri skutočnej infekcii.

Je tu však jeden podstatný rozdiel: vzhľadom na to, že sa vírusy v očkovacej látke už nemôžu rozmnožiť, nevedie očkovanie ku vzniku choroby, ako sa to stane po pohryznutí infikovaným kliešťom.

Ak sa po pohryznutí infikovaným kliešťom dostanú vírusy do tela očkovaného človeka, imunitný systém je schopný brániť sa. Protilátky bránia vírusom kliešťovej encefalitídy, aby vnikli do buniek a človek je takto chránený. Aby bola zabezpečená dostatočná ochrana proti kliešťom už pred nástupom ich aktivity, je žiaduce začať základné očkovanie už v chladných mesiacoch roka.

Antrax, slezinová sneť

Pojmom slezinová sneť alebo aj antrax sa označuje ochorenie, ktoré sa objavuje hlavne u zvierat, a preto je označované ako zoonóza. Označenie vyplynulo z pozorovania, že slezina sa u chorých zvierat zväčší, je sfarbená ako čierny chlieb a vyzerá ako „spálená“. pozn. prekladateľ'a: slezinová sneť = Milzbrand, Milz = slezina, Brand = oheň)

Ochorenie sa vyskytuje prevažne v teplých krajinách. Obzvlášť často sú postihnuté kopytníky ako svine, hovädzí dobytok, ovce, kozy a kone. Prenos slezinovej sneti na človeka sa vyskytuje u pracovných skupín, ktoré majú úzky kontakt s týmito zvieratami alebo prichádzajú do styku s produktami týchto zvierat, ako zvieracie kože, mäso alebo mlieko. Vo väčšine prípadov je slezinová sneť preto chorobou z povolania.

Symptómy slezinovej sneti sú závislé od daného miesta nákazy. Nákaza môže nastať priamo kožným kontaktom, vdýchnutím spór alebo požitím chorých zvierat, resp. zvieracích produktov.

Najčastejším sneťovým ochorením je u človeka kožná sneť. Priamym kontaktom sa sneťové spóry dostanú do malých povrchových zranení. Po krátkom čase vzniká červený uzlík s čiernym centrom. Z toho sa rýchlo vyvíja hnisom naplnený pľuzgierik. S ďalším rozširovaním ochorenia sa objavujú nové pľuzgieriky, ktoré nakoniec spolu splynú do karbunkula sneti (pustula maligna). Ak sa takýto karbunkul pripojí na krvnú cievu, môže to viesť k sepe, ľudovo povedané k „otrave krvi“.

Mimoriadne zriedkavým sneťovým ochorením je u človeka črevná sneť. Vzniká požitím surového mäsa alebo neprevareného mlieka z chorých zvierat. V popredí tu stojí krvavé zvracanie a krvavé stolice v dôsledku ťažkého hemoragického zápalu čreva. Aj táto forma ochorenia končí väčšinou smrteľne.

Liečenie musí začať čo najskôr. Americký zdravotnícky úrad FDA odporúča podávanie vysoko dávkovaného Ciprofloxacínu, ktorý je predávaný pod názvom Ciprobay a Ciproxin.

3.1. Informácia pre obyvateľstvo a verejnosť z dôvodu množiacich sa prípadov doručovania podozrivých zásielok, balíkov s obsahom nebezpečného materiálu, ktorý môže ohroziť život alebo zdravie.

Postup ako sa má zachovať občan v prípade ak prevezme podozrivú listovú zásielku (balík).

1. V prípade podozrivých znakov u prevzatej zásielky (zmena farby časti obálky, presypajúce sa časti obsahu v obálke, podozrivý obsah podľa hmatu) resp. zásielka po otvorení bude obsahovať neznámy materiál alebo informáciu, že sa v nej nachádza nebezpečná látka – so zásielkou už ďalej nemanipulovať.
2. V zamestnaní upozorniť priameho nadriadeného a bezodkladne nahlásiť prípad na tiesňovú linku 112 alebo na políciu 158.
3. V domácom prostredí bezodkladne nahlásiť prípad na tiesňovú linku 112 alebo na políciu.
4. Podozrivú zásielku ponechať v miestnosti, miestnosť opustiť a uzavrieť.
5. Všetky osoby, ktoré prišli do styku s podozrivou zásielkou vykonajú hygienickú očistu rúk a tváre.
6. Byť nápomocný a riadiť sa pokynmi príslušníkov Policajného zboru alebo príslušníkov Hasičského a záchranného zboru po ich príchode.
7. Pre príslušníkov policajného zboru pripraviť zoznam všetkých osôb ktoré boli priamo v kontakte pri manipulácii s podozrivou zásielkou, aj osôb ktoré sa nachádzali v miestnosti alebo časti budovy v čase zistenia podozrivej zásielky.

Orientačné charakteristické identifikačné znaky podozrivej zásielky, materiálu.

Podozrivé zásielky, materiály sa vo väčšine prípadov vyznačujú kombináciou viacerých identifikačných znakov.

(1) Zásielka:

- a) veľa známok na obálke,
- b) rukou napísaná alebo nesprávne napísaná adresa,
- c) nesprávne tituly a oslovenie adresáta,
- d) uvedené tituly, ale žiadne meno a priezvisko,
- e) gramatické chyby,
- f) neuvedená spiatočná adresa,
- g) vyššia hmotnosť listu (balíčka),
- h) tvarovo nesúmerná alebo nerovná (hrboľatá) obálka,
- i) veľa zabezpečovacieho materiálu, ako lepiace pásy, nálepky a pod.,
- j) veľa nápisov a označení, farebne a tvarovo pútavých nálepiek s textom alebo obrázkom,
- k) označenie na obálke ako „dôverné“, „do vlastných rúk“ alebo „osobné“,
- l) odlišné miesto odoslania na spätnej adrese od miesta odoslania na poštovej pečiatke.

(2) Materiál (krabica, fľaša, nádoba alebo iný materiál pevného alebo kvapalného skupenstva)

- a) neprirodzený tvar a zápach,
- b) neobvyklý obal z kovového alebo skleneného materiálu,
- c) výstražné symboly na obale.

4. Informácie o spôsobe varovania obyvateľstva a o záchranných prácach

4.1. Varovanie obyvateľstva

Varovanie obyvateľstva sa vykonáva varovnými signálmi:

- a) „**VŠEOBECNÉ OHROZENIE**“, t.j. **dvojminútovým kolísavým tónom sirén** pri ohrození alebo vzniku mimoriadnej udalosti ako aj pri možnosti rozšírenia následkov mimoriadnej udalosti.
- b) „**OHROZENIE VODOU**“ t.j. **šesťminútovým stálym tónom sirén** pri ohrození ničivými účinkami vody sa varovanie obyvateľstva vykonáva signálom.

Koniec ohrozenia sa vyhlasuje signálom „**KONIEC OHROZENIA**“, t.j. **dvojminútovým stálym tónom sirén** bez opakovania.

Varovný signál a signál koniec ohrozenia sa následne dopĺňajú **hovorenou informáciou** prostredníctvom hromadných informačných prostriedkov, ktorá by mala obsahovať predovšetkým informácie o čase vzniku a druhu mimoriadnej udalosti, o predpokladanom rozsahu ohrozenia a pokyny pre obyvateľstvo.

V súlade s § 16 ods. 1 písm. g) zákona č. 42/1994 Z. z. o civilnej ochrane obyvateľstva v znení neskorších predpisov **hlásnu službu** (varovanie obyvateľstva a vyzozumenie osôb činných pri riešení mimoriadnej udalosti a obcí o ohrození) pre svojich zamestnancov, osoby prevzaté do starostlivosti, iné osoby a obce, ktoré bezprostredne ohrozujú **zabezpečujú právnické osoby a fyzické osoby podnikatelia**, ktorí svojou činnosťou môžu ohroziť, život, zdravie alebo majetok (napr. prevádzkovatelia objektov nakladajúcich s nebezpečnými látkami).

Pre zabezpečenie varovania obyvateľstva, vlastných zamestnancov a osôb prevzatých do starostlivosti sú títo prevádzkovatelia povinní na území ohrozenom nebezpečnou látkou budovať samostatný systém varovania obyvateľstva tzv. **autonómny systém varovania** (ďalej len „ASV“).

V súlade s § 15 zákona MŽP SR č. 7/2010 Z. z. o ochrane pre povodňami (povodňový zákon) hlásna povodňová služba prijíma a poskytuje informácie súvisiace s možným vznikom mimoriadnej udalosti na základe ktorých sa s využitím informačného systému civilnej ochrany zabezpečí včasné varovanie obyvateľstva. Varovanie obyvateľstva na povodňou ohrozenom území vykonáva varovacie a vyzozumievacie centrum civilnej ochrany alebo obec podľa osobitného predpisu v súlade s § 15 ods. 3 povodňového zákona.

V prípade iných mimoriadnych udalostí, ktoré môžu vzniknúť na území územného obvodu Prešov sa varovanie obyvateľstva zabezpečuje varovacou sieťou civilnej ochrany prostredníctvom varovacieho a vyzozumievacieho centra Okresného úradu Prešov a obcí nachádzajúcich sa v územnom obvode Prešov.

4.2. Záchranné práce

V zmysle vyhlášky MV SR č. 523/2006 Z. z. o podrobnostiach na zabezpečenie záchranných prác a organizovania jednotiek civilnej ochrany sa v súvislosti so vznikom nožnej mimoriadnej udalosti vykonávajú záchranné práce ako činnosti na záchranu života, zdravia osôb a záchranu majetku ako aj na odsun z ohrozených alebo postihnutých priestorov. Súčasťou záchranných prác sú činnosti na zamedzenia šírenia a pôsobenia následkov mimoriadnej udalosti a vytvorenie podmienok na odstránenie následkov mimoriadnej udalosti. Záchranné práce sa vykonávajú zložkami integrovaného záchranného systému, útvarmi policajného zboru a osobami povolanými na osobné úkony.

Pre prípad vzniku **akejkoľvek mimoriadnej udalosti** sa vykonávajú najmä tieto činnosti:

- ⇒ varovanie obyvateľstva a vyznamenie osôb ohrozených mimoriadnou udalosťou a pri zmenách situácie počas vykonávania záchranných prác;
- ⇒ vykonávanie prieskumu a pozorovania na postihnutom území s cieľom vyhľadať postihnuté osoby a vyznačiť životu nebezpečné úseky;
- ⇒ vyslobodzovanie postihnutých osôb z trosiek zničených a narušených budov, vrakov dopravných prostriedkov, z horiacich budov a pod.;
- ⇒ zabezpečenie prívodu vzduchu a vody osobám v zavalených priestoroch;
- ⇒ poskytovanie prvej predlekárskej pomoci a neodkladnej zdravotníckej starostlivosti zraneným osobám vrátane odsunu postihnutých do zdravotníckych zariadení (vykonávajú príslušníci hasičského záchranného zboru a rýchlej lekárskej pomoci);
- ⇒ lokalizácia a likvidácia požiarov ohrozujúcich postihnuté osoby a nasadené sily a prostriedky,
- ⇒ vykonávanie hygienickej očisty postihnutých osôb;
- ⇒ regulácia pohybu osôb a dopravných prostriedkov na postihnutom území s dôrazom na zamedzenie vstupu osôb a techniky do ohrozenej oblasti;
- ⇒ uzavretie postihnutého územia;
- ⇒ odsun nezranených osôb z postihnutého územia;
- ⇒ núdzové zásobovanie a núdzové ubytovanie osôb, ktoré sú následkom mimoriadnej udalosti bez základných životných potrieb;
- ⇒ pozorovanie postihnutého územia;
- ⇒ poskytnutie veterinárnej pomoci postihnutým zvieratám a vykonanie veterinárnej očisty;
- ⇒ uvoľňovanie určených cestných komunikácií a železničných tratí, vytvorenie priechodov a prejazdov potrebných na vykonávanie záchranných prác;
- ⇒ zachytávanie ropných produktov na vodných plochách a tokoch;
- ⇒ identifikácia, odsun usmrtených osôb;
- ⇒ psychologická a duchovná pomoc.

4.2.1. Záchranné práce pri úniku nebezpečnej látky v objekte

V rámci záchranných prác sa vzhľadom na povahu a rozsah možných mimoriadnych udalostí v objektoch nakladajúcich s nebezpečnými látkami vykonávajú okrem všeobecných záchranných prác aj tieto činnosti:

- ⇒ varovanie obyvateľstva a vyznenie osôb ohrozených mimoriadnou udalosťou (vykonáva prevádzkovateľ objektu nakladajúceho s nebezpečnou látkou prostredníctvom ASV);
- ⇒ individuálna ochrana osôb v kontaminovanom priestore a ich odsun (prevádzkovateľ objektu nakladajúceho s nebezpečnou látkou je povinný zabezpečiť pre svojich zamestnancov a osoby prevzaté do starostlivosti špeciálne prostriedky individuálnej ochrany; obyvateľstvo využíva improvizované prostriedky; odsun osôb z ohrozeného priestoru zabezpečuje obec v spolupráci s hasičským a záchranným zborom, políciou a prevádzkovateľom objektu);
- ⇒ lokalizácia a likvidácia úniku nebezpečnej látky, zabránenie jej šíreniu (vykonáva hasičský a záchranný zbor);
- ⇒ pozorovanie, monitorovanie postihnutého územia, meranie prípustných hygienických hodnôt nebezpečnej látky v ovzduší (vykonáva hasičský a záchranný zbor, prevádzkovateľ objektu, v špecifických prípadoch sa môže požadovať nasadenie výjazdovej skupiny Kontrolného chemického laboratória CO v Jasove);
- ⇒ odsun (evakuácia) nezranených osôb z ohrozeného územia (vykonáva obec v spolupráci s policajným zborom a mestskou políciou v zmysle spracovaných evakuačných plánov).

Uvedené záchranné práce sa vykonávajú predovšetkým silami a prostriedkami základných záchranných zložiek integrovaného záchranného systému vrátane využiteľných síl a prostriedkov prevádzkovateľa objektu nakladajúceho s nebezpečnou látkou NL a obce.

Pre zabezpečenie ochrany obyvateľstva potenciálne ohrozeného pri vzniku mimoriadnej udalosti sporej s únikom nebezpečnej látky je obec (mesto) povinná v súlade s § 15 ods. 1 písm. g) zákona č. 42/1994 Z. z. plánovať, vyhlasovať, riadiť a zabezpečovať **evakuáciu a k tomu spracovávať plán evakuácie obyvateľstva obce**. Evakuáciu riadi obec prostredníctvom **evakuačnej komisie obce**

Ak je evakuácia vzhľadom na veľkosť oblasti ohrozenia, vyhodnotenú prevádzkovateľom objektu nakladajúceho s nebezpečnou látkou, plánovaná v rámci obce, evakuáciu plánuje, riadi a zabezpečuje dotknutá obec (mesto) **vo svojej pôsobnosti**.

Okresný úrad Prešov plánuje, vyhlasuje, riadi a zabezpečuje evakuáciu ak nepatrí do pôsobnosti právnických osôb, fyzických osôb – podnikateľov alebo obcí.

4.2.2. Záchranné práce pri povodniach

Povodňové záchranné práce sa vykonávajú na záchranu životov, zdravia, majetku, kultúrneho dedičstva a životného prostredia v čase nebezpečenstva povodne, počas povodne a po povodni na povodňou ohrozených územiach a povodňou zaplavených územiach. Okrem uvedených činností povodňovými záchrannými prácami sú:

- ⇒ hlásna povodňová služba;
- ⇒ ochrana a zachraňovanie majetku vrátane prípadného predčasného zberu úrody ohrozenej povodňou;
- ⇒ odsun nebezpečných látok z predpokladaného dosahu záplavy územia povodňou;
- ⇒ provízorne dopravné sprístupnenie oblasti, ktorá bola povodňou odrezaná, vrátane výstavby provízorných mostných objektov a lávok;
- ⇒ zabezpečenie verejného poriadku na území postihnutom povodňami;
- ⇒ ochrana vodných zdrojov a rozvodov pitnej vody, elektrickej energie, plynu a telekomunikačných sietí pred poškodením povodňou;
- ⇒ evakuácia;
- ⇒ odčerpávanie vody zo zatopených domov, pivníc, studní, verejnej kanalizácie, žump a iných objektov;
- ⇒ dezinfekcia studní, žump, obytných priestorov a odvoz a zneškodňovanie uhynutých zvierat a iných odpadov;
- ⇒ zabezpečenie verejného poriadku na území postihnutom povodňami;
- ⇒ odstraňovanie naplavenín z domov a z iných objektov, verejných priestranstiev a z komunikácií;
- ⇒ zabezpečovanie poškodených stavieb proti zrúteniu alebo ich asanácia;
- ⇒ iné práce na záchranu životov, zdravia, majetku, kultúrneho dedičstva a životného prostredia vykonávané na príkaz obce, orgánu ochrany pred povodňami počas III. stupňa povodňovej aktivity alebo na príkaz okresného úradu, okresného úradu v sídle kraja alebo obce podľa zákona č. 42/1994 Z.z. o civilnej ochrane obyvateľstva v znení neskorších predpisov počas mimoriadnej situácie.

Povodňové záchranné práce riadi obec, okresný úrad alebo okresný úrad v sídle kraja podľa zákona č. 42/1994 Z.z. o civilnej ochrane obyvateľstva v znení neskorších predpisov.

Povodňové záchranné práce sa vykonávajú v súlade s plánom povodňových záchranných prác ktorý spracováva obec, okresný úrad a okresný úrad v sídle kraja. Obsah povodňových plánov vrátane povodňového plánu záchranných prác je stanovený vyhláškou MZP SR č. 261/2010, ktorou sa ustanovujú podrobnosti o obsahu povodňových plánov a postup ich schvaľovania.

5. Úlohy a opatrenia po vzniku mimoriadnej udalosti

Po vzniku mimoriadnej udalosti a vyhlásení mimoriadnej situácie sa vykonávajú základné úlohy a opatrenia:

- ⇒ varovanie obyvateľstva a vyrozumienia osôb činných pri riešení mimoriadnych udalostí;
 - realizuje sa v zmysle bodu 4.1.
- ⇒ záchranné práce silami a prostriedkami z územia, na ktorom bola vyhlásená mimoriadna situácia
 - obce, mestá, Okresný úrad Prešov vedú zoznamy využiteľných síl a prostriedkov pri záchranných prácach rámci svojho územného obvodu;
- ⇒ evakuácia
 - dotknuté obce, mestá a Okresný úrad Prešov spracovávajú plány evakuácie v zmysle vyhlášky MV SR č. 328/2012 Z. z. ktorou sa ustanovujú podrobnosti o evakuácii v znení neskorších predpisov;
- ⇒ núdzové ubytovanie a núdzové zásobovanie
 - obce, mestá a Okresný úrad Prešov majú spracovaný prehľad ubytovacích a stravovacích zariadení využiteľných v prípade mimoriadnej udalosti na zabezpečenie núdzového zásobovania a núdzového ubytovania, ktorý je súčasťou plánu núdzového zásobovania a núdzového ubytovania;
 - podľa potreby obce uzatvárajú s prevádzkovateľmi ubytovacích a stravovacích zariadení dohody o zabezpečení núdzového zásobovania a núdzového ubytovania;
- ⇒ použitie základných zložiek integrovaného záchranného systému
 - základné zložky integrovaného záchranného systému:
 - hasičský a záchranný zbor,
 - záchranná zdravotná služba,
 - kontrolné chemické laboratórium CO,
 - horská záchranná služba,
 - banská záchranná služba.

6. Podrobnosti o tom, kde sa dajú získať ďalšie informácie súvisiace s plánom ochrany

Ďalšie informácie súvisiace s plánom ochrany obyvateľstva je možné získať priamo na každom obecnom úrade alebo mestskom úrade a na Okresnom úrade Prešov, odbore civilnej ochrany a krízového riadenia.

7. Odkaz na obmedzenia vyplývajúce z ochrany dôverných informácií a utajovaných skutočností.

Vyššie zverejnené informácie sú v súlade so zákonom č. 42/1994 Z.z. o civilnej ochrane obyvateľstva v znení neskorších predpisov a nevzťahujú sa na žiadne obmedzenia vyplývajúce zo zákona č. 215/2004 Z. z. o ochrane utajovaných skutočností a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a zákona č. 18/2018 Z. z. o ochrane osobných údajov v znení neskorších predpisov.